

Enrique Vila-Matas
DUBLINESKA

prevedla Veronika Rot

Za Paulo de Parma

Maj

Pripada vse bolj redki vrsti kultiviranih literarnih založnikov. In dan za dnem prizadeto spremlja spektakel, kako pripadniki plemenite veje njegovega poklica – založniki, ki še vedno berejo in ki jih literatura od nekdanj privlači – ob vstopu v to stoletje drug za drugim tiho izginjajo. Pred dvema letoma je imel težave, a uspelo mu je še pravočasno zapreti založbo, ki je nazadnje, čeprav je dosegla dokajšen uspeh, s presenetljivo vztrajnostjo drsela v bankrot. V več kot tridesetih letih samostojnega delovanja je doživel marsikaj, uspehe, a tudi velike polome. Zaton zadnjega obdobja pripisuje svojemu upiranju temu, da bi izdajal knjige z zdaj tako popularnimi novodobnimi gotskimi zgodbami in drugimi neslanostmi, pri tem pa pozablja na drugi del resnice: da se nikoli ni odlikoval po svojih dobrih ekonomskih potezah in da mu je morda njegov pretirani fanatizem do literature celo škodoval.

Samuel Riba – vsem znan kot Riba – je izdal številne vrhunske pisatelje svojega časa. Od nekaterih le po eno knjigo, a dovolj, da so zapisani v njegovem katalogu. Včasih, čeprav ve, da v častnem sektorju njegovega poklica še vedno vztraja nekaj pogumnih donkihotov, na samega sebe rad gleda kot na poslednjega založnika. O sebi ima nekoliko romantično podobo in njegovo življenje nenehno prežema občutek konca nekega obdobja in konca sveta, ki nedvomno izvira iz prekinitve njegovih dejavnosti. Močno je nagnjen

k temu, da svoje življenje bere kot literarno besedilo in ga interpretira s popačitvami, značilnimi za zakrknjenega bralca, kakršen je bil vsa ta leta. Poleg tega je v procesu prodaje svojega podjetja neki tuji založbi, čeprav pogajanja že lep čas stojijo na mrtvi točki. Živi v mogočni in tesnobni psihozi konca vsega. In še vedno ga ničemur in nikomur ni uspelo prepričati, da ima tudi staranje svoj čar. Ga ima?

Zdaj je na obisku pri svojih ostarelih starših in z neprikrito radovednostjo ju meri od nog do glave. Prišel jima je povedat, kako je bilo na njegovem zadnjem potovanju v Lyonu. Razen ob sredah – obvezni obisk – je njihova stara navada, da ju obišče, vedno ko se vrne s kakega potovanja. V zadnjih dveh letih ne dobi niti desetine toliko povabil na gostovanja kot prej, toda to malenkost je staršema zamolčal, prikril pa jima je tudi to, da je svojo založbo zaprl, meni namreč, da sta že prestara za tovrstne skrbi, poleg tega pa je prepričan, da zadeve ne bi dobro sprejela.

Razveseli se vsakič, ko ga kam povabijo, kajti to mu med drugim omogoča, da pred svojimi starši ohranja videz zaposlenosti. Kljub temu da bo kmalu dopolnil šestdeset let, je nanju, kot je lahko videti, močno navezan, morda zato, ker nima otrok, onadva pa imata tudi le njega: sina edinca. Sprejel je tudi potovanja v kraje, kamor mu ni ravno dišalo iti, zgolj zato, da bi onadva lahko ostala v prepričanju – ne bereta časopisov in ne gledata televizije –, da še vedno izdaja knjige in je še vedno marsikje zaželen in da mu gredo

stvari še naprej zelo dobro. Čeprav niti zdaleč ni tako. Ko je bil še založnik, je bil vaje pestrega družabnega življenja, zdaj pa ga skorajda oziroma praktično nima več. Izgubi številnih zlaganih prijateljstev se je pridružila še tesnoba, ki se ga je polastila, odkar je pred dvema letoma opustil alkohol. Gre za tesnobo, ki izhaja tako iz zavedanja, da bi bil brez pijače manj drzen pri izdajanju knjig, kot iz gotovosti, da je bilo njegovo nagnjenje k družabnemu življenju prisiljeno, prav nič naravno zanj, in da je morda izhajalo zgolj iz njegovega bolestrnega strahu pred brezredjem in samoto.

Nič več mu ne gre dobro, odkar se spogleduje s samoto. Čeprav se trudi, da ne bi padel v praznino, se njegov zakon maje, sicer ne ravno vedno, kajti njegov partnerski odnos prehaja preko različnih stanj in niha od evforije in ljubezni do sovraštva in razsula. A z vsakim dnem se počuti bolj negotovega pri vsem, postal je godrnjav in večina stvari, ki jim je čez dan priča, mu ni všeč. Posledica staranja, verjetno. A dejstvo je, da mu začenja na svetu postajati nelagodno, in dejstvo, da bo kmalu dopolnil šestdeset let, je primerljivo z občutkom zanke okoli vratu.

Njegova ostarela starša njegove zgodbe o potovanjih vedno poslušata z velikim zanimanjem in pozornostjo. Včasih celo spominjata na popolnoma enaki kopiji Kublajkana med poslušanjem zgodbic Marca Pola. Obiski, ki sledijo službeni poti njunega sina, so očitno posebnega ranga, višje kategorije od običajnih in enoličnejših vsakotedenskih sredinih obiskov. Današnji uživa ta rang posebnosti. Toda nekaj čudnega

se dogaja, kajti že nekaj časa je pri njiju, a še ni zmo- gel načeti teme o Lyonu. To pa zato, ker jima o svo- jem obisku mesta ne more povedati ničesar, kajti tam je bil tako odrezan od sveta in njegovo potovanje je bilo tako okrutno zgolj umsko, da jima ne more po- nuditi ene same vsaj minimalno človeške anekdote. Povrhu vsega je resničnost tega, kar se mu je tam zgo- dilo, neprijetna. Potovanje je bilo ledeno hladno, kot hipnotična potovanja, na katera se zadnje čase tako pogosto podaja pred svojim računalnikom.

»Torej si bil v Lyonu,« vztraja mama, zdaj že rahlo vznemirjena.

Oče si počasi prižiga pipo in ga prav tako začudeno pogleda, kot bi se spraševal, zakaj ne pove ničesar o Lyonu. Ampak: le kaj jima lahko pove o svojem obisku tistega mesta? Ne bo se zapletel v razlaganje splošne teorije romana, ki mu jo je uspelo izdelati čisto samemu tam v tistem lyonskem hotelu. Prav nič ju ne bi zanimala zgodba, kako je to teorijo izpeljal, povrhu vsega pa tudi ni prepričan, da sploh vesta, kaj naj bi literarna teorija bila. In tudi če bi vedela, je prepričan, da bi ju tema neznansko dolgočasila. In lahko bi celo odkrila, da je, kot trdi Celia, zadnje čase preveč izoliran, preveč odrezan od dejanskega sveta in preveč zatopljen v računalnik ali pa, v nje- govih odsotnosti – kot se mu je dogodilo v Lyonu –, v svoja umska potovanja.

V Lyonu se je ves čas izogibal temu, da bi stopil v stik z organizacijo Villa Fondebrider, ki ga je povabi- la, da bi imel govor o težkem položaju literarnega za- ložništva v Evropi. Ker se ne na letališču ne v hotelu

ni prikazal nihče, da bi ga sprejel, se je Riba za prezir, ki so mu ga izkazali organizatorji, maščeval tako, da se je v Lyonu zaprl v svojo hotelsko sobo, kjer mu je uspelo udejanjiti ene izmed njegovih sanj, ko je bil še založnik in ni imel časa za kaj takega: napisal je splošno teorijo romana.

Izdal je številne pomembne avtorje, a le pri Julienu Gracqu v romanu *Obrežja Sirte* je zaznal duha prihodnosti. V svoji lyonski spalnici se je v neštetih urah osame posvetil oblikovanju splošne teorije romana, v kateri je, naslanjajoč se na nauke, ki jih je že ob prvem branju zaslutil v *Obrežjih Sirte*, postavil pet nepogrešljivih elementov romana prihodnosti, kot ga je videl sam. Ti temeljni elementi so po njegovem bili: intertekstualnost; navezava na visoko poezijo; zavest o neki porušeni moralni krajini; rahla superiornost sloga nad vsebino; ter pripovedovanje, razumljeno kot napredujoča ura.

Teorija je bila drzna, saj je Gracqov roman, ki je na splošno veljal za staromodnega, izpostavljala kot najnaprednejšega od vseh. Popisal je kup listov, na katerih je poskušal pojasniti različne elemente svojega predloga romana prihodnosti. Ko pa je svoje težko delo končal, se je spomnil na »posvečeni nagon nepostavljanja teorij«, o katerem je govoril Pessoa, še eden njegovih najljubših avtorjev, čigar *Vzgojo stotika* je imel svoj čas priložnost izdati. Spomnil se je tega nagona in pomislil, kako zelo neumni so včasih romanopisci, in se spomnil tudi nekaterih španskih pisateljev, katerih zgodbe, ki so bile neškodljiv produkt izumetničenih in obširnih teorij, je nekdaj izdal.

Kakšna neznanska potrata časa, je prešinilo Ribo, ukvarjati se s pisanjem teorije za pisanje romana. Zdaj je to lahko izrekel utemeljeno, saj je eno pravkar spisal sam.

Kajti poglejmo, je razmišljal Riba, če imaš teorijo, čemu bi hotel napisati roman? In tisti hip, ko se je to vprašal, in gotovo zato, da ne bi imel tako močnega občutka, da je izgubljal čas, da ga je dejansko izgubil že s tem, da si je to vprašanje zastavil, je dojel, da se je s tem, ko je vse tiste ure preždel v hotelu in pisal svojo splošno teorijo romana, dejansko uspel te teorije znebiti. Je to dejstvo lahko zanemarljivo? Nikakor ne. Njegova teorija bo ostala, kar je bila, razsvetljena in drzna, a nameraval jo je uničiti tako, da bi jo zabrisal v koš v svoji sobi.

Izvedel je skrivni intimni pogreb za svojo teorijo in za vse, kar jih je kdaj na svetu bilo, nato pa zapustil Lyon, ne da bi stopil v stik s tistimi, ki so ga povabili tja, da bi govoril o težkem – morda ne tako težkem, je med potjo razmišljal Riba – položaju literarnega založništva v Evropi. Odšel je skozi zadnji hotelski izhod in se z vlakom štiriindvajset ur po svojem prihodu v Lyon vrnil v Barcelono. Za ljudi iz organizacije Villa Fondebrider ni pustil niti sporočilca s pojasnilom za svojo nevidnost v Lyonu ali svoj čudaški pobeg. Dojel je, da je bil namen celotnega potovanja v tem, da je postavil teorijo in jo nato intimno pokopal. Odšel je z absolutnim prepričanjem, da je bilo vse, kar je napisal in o čemer je teoretiziral okoli tega, kaj bi roman moral biti, zgolj in nič drugega kot oblikovanje mnenja, napisano z enim samim ciljem: da bi

se osvobodil njegove vsebine. Ali, bolje rečeno, poročilo, napisano izključno z namenom, da bi dokazal, da je najbolje na svetu potovati in teorije izgubljeni, se znebiti prav vseh.

»Torej si bil v Lyonu,« znova napade njegova mama.

Bliža se konec tega vremensko nestanovitnega maja, presenetljivo deževnega za Barcelono. Dan je hladen, siv, žalosten. Za nekaj trenutkov si domišlja, da je v New Yorku, v hiši, v kateri se sliši promet iz smeri predora Holland: reke avtomobilov, ki se po službi vračajo domov. Gre za golo domišljijo. Nikoli ni slišal hrupa predora Holland. Kmalu se vrne v stvarnost, v Barcelono in njeno današnjo depresivno pepelnato sivo svetlobo. Celia, njegova žena, ga doma pričakuje okoli šestih popoldne. Vse se odvija z določeno normalnostjo, razen nemira, ki se polašča njegovih staršev ob dejstvu, da njihov sin ne pove popolnoma nič o Lyonu.

Ampak le kaj jima lahko pove o tem, kar se mu je zgodilo tam? Kaj jima lahko reče? Da, kot dobro vesta, že dve leti ne pije alkohola, odkar so ga trpinčene ledvice pripeljale v bolnico, in da ga je to potisnilo v stanje stalne treznosti, zaradi katerega se včasih poloti tako nenavadnih stvari, kot je izpeljevanje literarnih teorij, in ne zapusti svoje hotelske sobe niti za to, da bi spoznal tiste, ki so ga tja povabili? Da v Lyonu ni z nikomer govoril in da je dejansko to, odkar je nehal izdajati knjige, tisto, kar vsak dan počne v Barceloni vse tiste ure, ki jih preživlja pred

računalnikom? Da najbolj obžaluje in da ga najbolj žalosti, da je opustil založništvo, ne da bi odkril neznanega avtorja, ki bi se izkazal za genija? Da je še vedno travmatiziran zaradi inherentne usodnosti svojega nekdanjega poklica, te tako grenke usodnosti, da moraš iskati avtorje, ta tako zoprno nenadomestljiva bitja, saj brez njih posel ne bi imel smisla? Da mu zadnje tedne nagaja desno koleno, česar je gotovo kriva sečna kislina ali pa artritis, če je med prvo in drugim sploh kakšna razlika. Da je bil prej gobčen zaradi alkohola, zdaj pa je postal otožen, kar je bilo gotovo od nekdanj njegovo naravno stanje? Le kaj bi lahko povedal svojim staršem? Da gre vse h koncu?

Obisk mineva dokaj enolično in spomnijo se celo, delno zaradi naveličanosti, ki prežema srečanje, davnega dne leta 1959, ko je general Eisenhower blagovolis obiskati Španijo in je tako končal mednarodno osamitev režima diktatorja Franca. Tisti dan je njegov oče doživljal s prekipevajočim navdušenjem, a ne zaradi dobljene bitke prekletega galicijskega generala, temveč zaradi dejstva, da so Združene države Amerike, zmagovalke nad nacizmom, končno pristopile k odrinjeni Španiji. To je eden prvih pomembnih spominov njegovega življenja. Od tistega dne se spominja predvsem trenutka, ko je njegova mama vprašala očeta, čemu tako »pretiran entuziazem« nad obiskom severnoameriškega predsednika.

»Kaj je entuziazem?« je vprašal deček.

Vedno se bo spominjal točnih besed tega vprašanja, kajti to je bilo – redkobeseden, kot je bil pri tisti starosti – prvo vprašanje, ki ga je izrekel v svojem življenju. Tudi drugega vprašanja svojega življenja se spominja, čeprav ni tako prepričan, kako točno ga je zastavil. Ve pa, da je bilo povezano z njegovim imenom, Samuel, in s tem, kar so mu rekli nekateri učitelji in sošolci v šoli. Njegov oče mu je pojasnil, da je Jud zgolj po materini strani, in ker se je ona nekaj mesecev po njegovem rojstvu spreobrnila v katoliško vero, se lahko pomiri – točno tako mu je rekel: pomiri – in se šteje za otroka katolikov, in pika.

Tako kot vsakokrat doslej, ko so se pogovarjali o Eisenhowerjevem obisku, njegov oče tudi tokrat zanika, da bi tistega dne čutil tolikšno navdušenje, in pravi, da gre za nesporazum, ki ga je sprožila njegova mama, saj je mislila, da je pretirano vznemirjen zaradi obiska ameriškega predsednika. Prav tako zanika, da je bil v nekem obdobju njegov najljubši film *Visoka družba* Charlesa Waltersa z Bingom Crosbyjem, Grace Kelly in Frankom Sinatro. Konec petdesetih so si ga ogledali vsaj trikrat in spominja se, da je tisti film očeta vedno spraval v odlično voljo: noro mu je bilo všeč vse, kar je prihajalo iz Združenih držav; fascinirala sta ga film in *glamour* podob, ki so prihajale od tam; privlačilo ga je življenje, kot so ga živeli ljudje, podobni njim, tam v tistih krajih, ki so se takrat zdeli tako oddaljeni kot nedosegljivi. In prav verjetno je, da je podedoval od njega, od svojega očeta, to očaranost nad novim svetom, nad oddaljenim čarom tistih krajev, ki so se takrat zdeli tako nedosegljivi,

morda zato, ker se je zdelo, da tam živijo najsrečnejši ljudje na Zemlji.

Danes se torej pogovarjajo o tistem Eisenhowerjevem obisku in o *Visoki družbi* ter o izkrcanju v Normandiji, a njegov oče vedno znova trmasto zanika, da bi takrat občutil tolikšno navdušenje. Ravno ko se zdi, da se bosta njegova starša, da se ne bi zataknila pri tej temi, vrnila k vprašanju Lyona, se nad Barcelono nenavadno hitro spusti noč, v hipu se stemni in ob gromki streli se nepričakovano ulije močna ploha. Padati začne ravno takrat, ko je hotel oditi.

Strahovit pok osamljenega groma. Dež se zliva nad Barcelono z neobičajnim besom in silovitostjo. Nenadoma ga prešine občutek ujetosti in obenem tudi močan občutek, da je zmožen prehajati skozi stene. Nekje, na robu ene od svojih misli, odkrije temo, ob kateri ga zmrazi do kosti. Pravzaprav niti ni presečen, vaje je, da se mu to dogaja na domu njegovih staršev. Zelo verjetno je, da je v to temo pred nekaj trenutki smuknil eden od številnih premočenih duhov – miroljubnih duhov nekaterih njihovih prednikov –, ki naseljujejo to temačno visoko pritličje.

Želi pozabiti na hišnega duha, ki mu je nagnal mraz v kosti, ter stopi k oknu in zagleda mladeniča, ki brez dežnika stoji na dežju sredi Aribaujeve ulice in očitno opazuje hišo. Morda gre za kakega višjega duha. Kakorkoli, mladenič je brez dvoma zunanji duh, prav nič domač. Izmenjata si nekaj pogledov. Sodeč po videzu je mladenič Indijec, kajti oblečen je v suknjič v Nehrujevem slogu, fluorescentno modre barve z zlatimi gumbi od vratu navzdol. Kaj neki počne tam

in zakaj je tako oblečen? Ko opazi, da se je luč na semaforju spremenila in da po Aribaujevi ponovno prihajajo avtomobili, neznanec prečka preostanek ceste do nasprotne strani. Je suknjič, ki ga nosi, resnično nehrujevski? Morda gre za navaden moderen suknjič, a ni povsem prepričan. Zgolj nekdo, kot je on, ki je bil vedno natančen bralec časopisov in ki je že v spoštljivih letih, se lahko spomni oseb, kot je ta politik iz prejšnjih časov, tisti moški po imenu Šri Pandit Džavaharlal Nehru, indijski voditelj, o katerem se je veliko govorilo pred štiridesetimi leti, zdaj pa nič.

Njegov oče se nepričakovano presede v naslanjaču in z resnobnim glasom, kot bi ga razžirala žgoča melanolija, reče, da bi resnično rad, da mu to nekdo pojasni. To ponovi kar dvakrat, zelo tesnoben, še nikoli ga ni videl tako zamorjenega: rad bi, da bi mu to nekdo pojasnil.

»Kaj pa, oče?«

Riba misli, da govori o močnem grmenju, in se potrpežljivo loti razlaganja izvora in vzrokov takih neviht. A kmalu opazi, da to, kar govori, zveni smešno, povrhu vsega pa ga oče gleda kot bedaka. Tragično umolkne in premolk se raztegne v nedogled, ne more več nadaljevati z govorjenjem. Morda bi se zdaj lahko odločil, da bi jima povedal kaj o Lyonu. Glede na to, kako stojijo zadeve, bi bilo morda celo dobrodošlo, da bi njuno pozornost speljal drugam in jima spregovoril o teoriji romana, ki jo je tam izdelal, in

še, z dodatkom domišljije, da jo je napisal na cigaretni papir, ki ga je zatem pokadil. Ja, kaj takega bi jima moral povedati. Ali pa bi jima moral, da bi stvari še bolj skalil, postaviti vprašanje, ki jima ga že leta ni postavil: »Zakaj se je mama spreobrnila v katoliško vero? Potrebujem pojasnilo.«

Ve, da je nesmiselno, da mu na to ne bosta nikoli odgovorila.

Prav tako bi jima lahko govoril o Julienu Gracqu in o tistem dnevu, ko ga je obiskal na njegovem domu v Sionu in sta skupaj stopila na balkon, kjer se je Gracq zatopil v opazovanje strel, z vsemi čuti osredotočen na to, kar je imenoval *sproščanje napačne energije*.

Njegov oče prekine dolg premolk in mu s prezirljivim nasmeškom reče, da zelo dobro ve za obstoj altokumulusov in vsega tega, a da nikakor ni bila njegova želja, da bi mu razlagal stvari, ki se jih je naučil v svojih že davnih šolskih letih.

Sledi nova tišina, tokrat še daljša od prejšnje. Čas mineva neverjetno počasi. Prepletено z dežjem in s sproščanjem napačne energije, se jasno sliši tiktakanje stenske ure, ki je bila, ko je visela v drugi sobi tega stanovanja, priča njegovemu rojstvu, kmalu bo šestdeset let od takrat. Vsi trije so nenadoma skoraj negibni, skoraj trdi, neznansko togi. In kot ponavadi nič vzneseni, zelo katalonski, v pričakovanju kdo bi vedel česa, a čakajoč. Vstopili so v najbolj napeto pričakovanje svojih življenj, kot bi čakali na grom, ki se mora zgoditi. Nenadoma so vsi trije povsem negibni, v takem pričakovanju kot še nikoli. Njegova starša sta strašljivo stara, to močno bode v oči. Nič čudnega

ni, da ne ugotovita, da nima več založbe in da ljudje ne pristopajo več toliko k njemu kot prej.

»Govoril sem o misteriju,« reče njegov oče.

Ponovno dolga tišina.

»O nedoumljivi dimenziji.«

Uro pozneje je dež ponehal. Pripravlja se na pobeg iz kletke starševskega stanovanja, ko ga njegova mama, skorajda nedolžno, vpraša:

»Kakšen načrte imaš pa zdaj?«

Obmolkne, tega vprašanja ni pričakoval. Na obzorju nima nobenega načrta, niti enega preklemanskega vabila na kak založniški kongres; nobene predstavitve knjige, na katero bi šel; nobene druge literarne teorije, ki bi jo lahko napisal v kaki sobi v Lyonu; ničesar, popolnoma nič od nič.

»Že vidim, da nimaš nikakršnih načrtov,« reče njegova mama.

Njegova samozavest je ranjena, zato priključ na pomoč Dublin. Spomni se nenavadnih in osupljivih sanj, ki jih je imel v bolnici, ko je pred dvema letoma hudo zbolel: dolg sprehod po irski prestolnici, mestu, kjer ni bil še nikoli, ki pa ga je v sanjah poznal do potankosti, kot bi tam preživel neko drugo življenje. Nič ga ni presenetilo tako močno kot neverjetna natančnost številnih podrobnosti. So bile to podrobnosti dejanskega Dublina ali pa so se resnične zdele zgolj zaradi neprimerljive intenzivnosti sanj? Ko se je prebudil, o Dublinu še vedno ni vedel ničesar, toda prežemala ga je nenavadna in absolutna

gotovost, da se je dolgo časa sprehajal po njegovih ulicah, in nikakor ni mogel pozabiti edinega težkega trenutka v sanjah, tistega, v katerem je stvarnost začela postajati čudna in ganljiva: to je bil trenutek, ko je njegova žena ugotovila, da se je tam, v nekem dublinskem baru, vrnil k pijači. To je bil težek trenutek, najintenzivnejši trenutek tistih sanj. Na izhodu iz puba Coxwold, kjer ga je Celia zasačila pri njegovem nehotenem ponovnem zdrsu v alkohol, jo je pretreseno objemal in končala sta oba v joku, sedeč na robniku pločnika neke stranske uličice v Dublinu. Solze za najbolj neutolažljivo doživetje, kar jih je do tistega dne doživel v sanjah.

»Moj bog, zakaj si spet začel piti?« je ponavljala Celia.

Mučen in obenem nenavaden trenutek, morda posledica dejstva, da si je opomogel od fizičnega kolapsa in se ponovno rodil. Težek in nenavaden trenutek, kot bi se v ozadju tega patetičnega skupnega joka skrivalo neko pomembno sporočilo. Edinstven trenutek, v katerem je neznansko intenzivno občutil intenzivnost tistega delčka sanj – intenzivnost, ki jo je do takrat v življenju doživel le nekajkrat, takrat, ko je sanjal, da je srečen, ker je v središču sveta, ker je v New Yorku – in zato, ker je nenadoma, pravzaprav grobo, začutil, da je povezan s Celio onkraj tega življenja, in to čustvo je bilo neprenosljivo in neizpovedljivo, toda enako močno in intimno kot resnično. Trenutek, ki se je zgodil kot zbodljaj, kot bi prvikrat v svojem življenju začutil, da je živ. Neznansko krhek trenutek, kajti občutil je, kot bi v sebi nosil – kot

bi dih tistih sanj prihajal iz drugega duha – skrito sporočilo, ki ga je zgolj korak ločevalo od velikega razodetja.

»Jutri bi lahko šla v Cork,« mu je rekla Celia.

In tam je bilo vsega konec. Kot bi ju razodetje čakalo v pristaniškem mestu Cork na jugu Irske.

Kakšno razodetje?

Njegova mama se nepotrpežljivo odkašlja, ko ga vidi tako zamišljenega. In Riba se zboji, da mu bo prebrala misli – od nekdanj je slutil, da ga, ker je pač njegova mama, bere kot odprto knjigo – in odkrila, da je njenemu ubogemu sinu namenjeno, da bo znova podlegel pijači.

»Pripravljam se na potovanje v Dublin,« reče Riba, ne da bi kaj dosti pomišljal.

Do tega trenutka mu je le nekajkrat, lahko bi se reklo tudi nikoli, prišlo na misel, da bi kdaj odpoval v Dublin. Neznanje angleščine ga je vedno zaustavilo. Za posle mu je zadostoval frankfurtski sejem. Na londonski sejem pa je pošiljal Gaugerja, pomočnika, ki se je vedno izkazal za pravi božji dar, kadar je bilo potrebno znanje angleščine. A morda je zdaj prišel čas, da se to spremeni. Kaj se ni tudi za Gaugerja vse spremenilo, ko je s svojimi življenjskimi prihranki in s tem, kar je pokradel njemu, kakor sumi Riba, pred dvema letoma odšel živeti v neki velikanski hotel v območju Tongariro na Novi Zelandiji, kjer ga je čakala njegova polsestra? In saj res, kaj ni bil iz Corca tisti mladi ljubimec, ki ga je Celia imela, preden je spoznala njega?

Njegova mama z očarljivo nedolžnostjo vpraša, kaj bo počel v Dublinu. In on odgovori, kar mu najprej pride na misel: da gre 16. junija na neko konferenco. Šele za tem, ko je odgovor že izrekel, ga preblisne, da bo na ta dan ravno 61. obletnica poroke njegovih staršev. Poleg tega ga prešine tudi spoznanje, da sta 61 in 16 kot zrcalna slika istega števila. 16. junij je prav tako dan, na katerega se dogaja Joyceov *Ulikses*, dublinski roman *par excellence* in eden od vrhuncev dobe tiska, dobe galaksije Gutenberg, galaksije, katere zaton mu je namenjeno doživeti v polnosti.

»O čem bo govorila konferenca?« vpraša njegov oče.

Kratko omahovanje.

»O romanu *Ulikses* Jamesa Joycea in o prehodu ozvezdja Gutenberg v digitalno dobo,« odgovori.

To mu je prvo prišlo na misel. Nato, po kratkem premoru, kot bi mu narekoval neki notranji glas, doda:

»Pravzaprav želijo, da bi govoril o koncu dobe tiska.«

Dolga tišina.

»Ali zapirajo tiskarne?« vpraša njegova mama.

Njegovi starši, ki nimajo – vsaj ne da bi on vedel – pojma, kdo je Joyce in še manj kakšen roman tiči za naslovom *Ulikses*, in ki jih je novica o koncu dobe tiska ujela nepripravljene, se zagledajo vanj, kot bi jim končno postalo jasno, da je zadnje čase, čeprav je to za njegovo zdravje zelo koristno, zaradi stalnega stanja treznosti, v katerem se nahaja, odkar je pred dvema letoma tako radikalno opustil pijačo, ne-

verjetno čuden. Čuti, da starši razmišljajo o tem, in močno se boji, da imajo pri tem delno celo prav, kajti neprekinjena treznost vpliva nanj, kaj bi slepomišil. Preveč je priklopljen na razmišljanje in občasno se za nekaj sekund usodno odklopi in izstreli odgovore, ki bi jih moral bolje premisliti, kot na primer tega o *Uliksešu* in galaksiji Gutenberg, s katerim je pravkar postregel svojim staršem.

Kaj drugega bi jima moral odgovoriti. Ampak kot pravi Céline, »ko si enkrat notri, si notri do grla«. Če je že oznanil, da odhaja v Dublin, potem bo s tem zapletanjem nadaljeval, in to do vratu oziroma do koder bo treba. Šel bo v Dublin. Kaj pa drugega. Tako bo lahko preveril, ali so nenavadno točne podrobnosti njegovih čudnih sanj resnične ali ne. Če bo v Dublinu na primer ugotovil, da dejansko obstajajo črno-rdeča vhodna vrata puba po imenu Coxwold, ali to ne bi pomenilo, da je v Dublinu resnično jokal, sedeč na tleh s Celio, v nekem ganljivem prizoru? Kdaj? Morda preden je kdaj sploh bil tam.

Šel bo v Dublin, prestolnico Irske, države, o kateri ne ve veliko, le to, da je, če ga spomin ne vara – pozneje bo preveril na Googlu –, samostojna država od leta 1922, leta, ko sta se – še eno naključje – rodila njegova starša. O Irski ve bolj malo, čeprav dobro pozna njeno književnost. W. B. Yeats, če smo že pri tem, je eden njegovih najljubših pesnikov. 1922 pa je prav tako leto prve izdaje *Uliksesa*. Lahko bi šel proslavit pogreb galaksije Gutenberg v dublinsko katedralo, to je Katedrala svetega Patrika, če se prav spomni; tam, v tem svetem prostoru, se je dokončno